

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïventariseerde risico's	€ 1,1 miljoen	€ 1,1 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 63,7 miljoen	€ 4,7 miljoen
Weerstandratio	60,09	4,38

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. Er is ook ruimte voor het opvangen van risico's die nog te onzeker zijn en daarom als 'PM' zijn ingeschat. Ten opzichte van de jaarrekening zijn er een aantal risico's vervallen. Deze zijn inmiddels concreet geworden en verwerkt als 3O-ontwikkeling. Ook het risico op de ABR is vervallen in verband met het nieuwe risicomodel van het grondbedrijf. In de rest van de paragraaf lichten we deze uitkomsten toe.

1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan ons risicomanagement liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

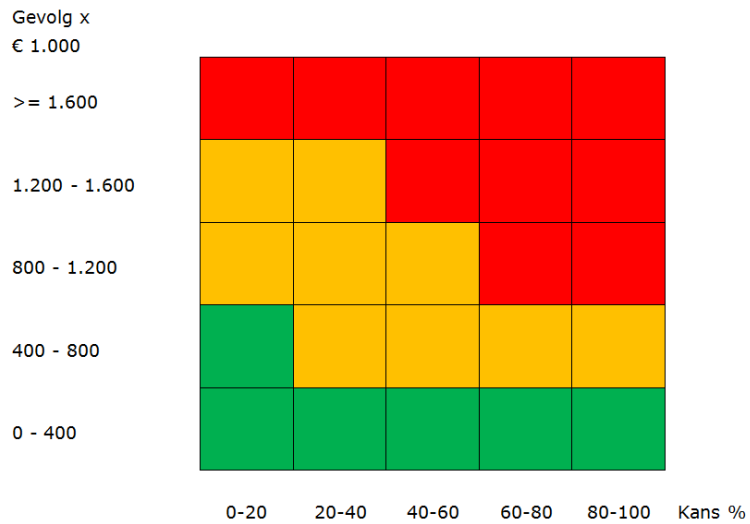
- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

Risico's hangen vaak samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren.

Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in de jaarrekening 2017 opgenomen. In deze programmabegroting 2019- 2022 hebben we de risico-inschatting uit de jaarrekening geactualiseerd.

Risicokaart

Omdat risico's lastig te kwantificeren zijn maken we gebruik van de risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de categorisering van de risico's naar kans en gevolg.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt heeft minimale financiële gevolgen. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht. Het is hier van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om een grote extra last te voorkomen. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

2. Risico's

In de volgende tabellen geven we de risico's weer op volgorde van kans x gevolg van hoog naar laag. In de kolom I/S is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico's in de rode categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Jeugdzorg	S	1.000	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>In de raadsvergadering van 28 juni 2018 heeft de raad het inkoopkader 2018 en 2019 vastgesteld. Op basis van dit kader is het tekort 2019 € 1,0 miljoen. Dekking voor de jaren 2018 en 2019 is gevonden in een onttrekking uit de algemene reserve. Bij ongewijzigd beleid moet er rekening mee worden gehouden dat het tekort ook vanaf 2020 zal gaan optreden. Er zullen dan structurele dekkingsmiddelen aangewezen moeten worden.</p> <p>De gemeenteraad heeft 6 juli 2017 een incidenteel bedrag van € 2,0 beschikbaar gesteld om transformatie van de jeugdzorg mogelijk te maken. Doel van de transformatie is het arrangeren van de jeugdhulp en dat er dringend maatregelen nodig zijn om instroom in de jeugdzorg te voorkomen door betere zorgarrangementen. Hierdoor kunnen we de uitgaven beter beheersen. Op termijn worden de zorgkosten bij gelijkblijvende volumes lager omdat er meer preventieve maatregelen zijn. Deze transformatie heeft een langere ontwikkelingstijd nodig. De verwachting is dat de uitgaven zullen hierdoor gefaseerd afnemen.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>De centrumgemeente 's-Hertogenbosch zal een de resultaten van de transformatie monitoren en daarover rapporteren.</p>				
Veiligheidsregio Brabant Noord	S	540	30%	162
<p><i>Risico</i></p> <p>Op basis van de vastgestelde programmabegroting 2019 van de Veiligheidsregio Brabant Noord is de gemeentelijke bijdrage vanaf 2019, in verband met versteviging van de brandweerorganisatie, met € 4,06 per inwoner extra verhoogd. Voor de gemeente Oss betekent dat circa € 370.000 extra kosten per jaar. Dit hebben we in onze gemeentelijke begroting 2019-2022 verwerkt.</p> <p>Eind dit jaar gaat het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio zich verder beraden over de toekomst. Wat zou de Veiligheidsregio Brabant-Noord voor de veiligheidsregio moeten zijn, welke verantwoordelijkheden en welke breedte in het takenpakket. Ook de huisvesting van de brandweer zal onderdeel van deze discussie zijn. De uitkomsten van deze discussie worden meegenomen in het Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant-Noord 2020-2023. Deze twee zaken kunnen leiden tot extra kosten bovenop de hiervoor genoemde meerkosten vanaf 2019. In eerdere stukken van de Veiligheidsregio is indicatief gesproken over een verhoging van circa € 6,00 per inwoner. Afhankelijk van de verdere besluitvorming kan dit dus wederom een verhoging van de kosten aan de Veiligheidsregio betekenen vanaf 2020.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Bij het komend bestuurlijk overleg zullen de ambities van de Veiligheidsregio kritisch bezien worden. Voor 2019 is rekening worden gehouden met de stijging van de gemeentelijke bijdrage en vanaf 2020 is een verdere stijging niet uit te sluiten.</p>				

¹ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico's in de oranje categorie

Sociaal domein volumegroei algemeen

Risico en beheersmaatregel	S/I ²	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Sociaal domein volumegroei algemeen	S	PM	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>Bij het onderdeel 3O-ontwikkelingen is aangegeven dat het aantal inwoners dat gebruik maakt van de jeugdzorg en WMO toeneemt. De groei in 2018 is financieel gemeld bij het onderdeel 3O-ontwikkelingen. Het is niet geheel uitgesloten dat de groei nog verder toeneemt. Reden hiervan zijn de vergrijzing, het beleid om langer thuis te blijven wonen en invoering van het abonnementstarief voor de WMO.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Zowel de aantallen als de diverse zorgvormen zullen worden gemonitord. Eventuele financiële ontwikkelingen worden bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019 in beeld gebracht.</p>				
Boete Attero	I	PM	50%	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>De Brabantse gewesten hebben de arbitragezaak over de naheffingsfacturen over de jaren 2011 t/m 2014 van Attero definitief gewonnen. De naheffingsfacturen over die jaren zijn dan ook volledig van tafel; de gewesten hoeven de facturen van Attero niet te betalen.</p> <p>Inmiddels heeft Attero ook over het jaar 2015 een arbitragezaak aangespannen. In die zaak is inmiddels een tussenvonnis gewezen waarin Attero geheel onverwacht in het gelijk is gesteld. Omdat de feiten en omstandigheden in de casus over 2015 geheel gelijk waren aan de jaren 2011 t/m 2014 is het onbegrijpelijk dat de arbiters Attero over 2015 wel in het gelijk hebben gesteld. Indien de arbiters in het eindvonnis bij hun standpunt blijven is de kans groot dat de Brabantse gewesten dat vonnis ter vernietiging aan het Gerechtshof voor zullen leggen. De kans dat de gewesten die procedure zullen winnen wordt door de advocaten als gemiddeld ingeschat. Ook over het jaar 2016 en de eerste maand van 2017 kan Attero nog een arbitragezaak starten. De definitieve uitkomst van de arbitrageprocedure over 2015 kan medebepalend zijn voor eventuele procedures over 2016 en 2017. Het contract met Attero is op 1 februari 2017 geëindigd.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>We onderzoeken juridische mogelijkheden en we voeren gesprekken met betrokken partijen.</p>				

² In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I ³	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Vennootschapsbelasting	I	PM	25%	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Dit zijn de activiteiten afval, parkeren en het grondbedrijf.</p> <p>De te betalen vennootschapsbelasting zal voor het grootste deel bepaald worden vanuit het grondbedrijf. Omdat er nog veel onduidelijk is over de exacte uitvoering van de wet, is er voor de berekening van de Vpb last van het grondbedrijf een aantal standpunten ingenomen. Deze standpunten zijn als defensief te kenmerken, de verwachting bestaat dan ook dat de Belastingdienst deze standpunten zal accepteren. Op basis van deze standpunten zou het grondbedrijf in 2016 naar verwachting een fiscaal verlies behalen. Dit verlies kan verrekend worden met de overige activiteiten afval en parkeren, waardoor de totale verwachte Vpb in 2016 op nul uit zal komen. Voor 2017 en 2018 verwachten we ook een fiscaal resultaat van nul.</p> <p>We hebben nog geen aangifte over 2016 en 2017 ingediend, omdat er landelijk nog discussies over interpretatie van regelgeving lopen. Mocht de Belastingdienst uiteindelijk toch andere standpunten innemen dan waar we nu rekening mee gehouden hebben, kan dit resulteren in een afwijkende fiscale winst en mogelijk een bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Er zijn reeds twee overleggen met de Belastingdienst geweest waarin we hebben aangegeven wat de basis is voor onze inschatting over de Vpb en aangifte. Verder overlegt met name de belangengroepering Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) met de Belastingdienst over diverse fiscale onderwerpen. De uitkomst uit deze overleggen zullen we gaan volgen bij onze aangiften 2016, 2017 en 2018. Voor het indienen van de aangifte 2016 hebben we uitstel tot 1 november 2018, voor de aangifte van 2017 tot 1 mei 2019.</p>				

³ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I ⁴	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Overdracht beheer Horizonscholen	S	PM	50%	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>In 2014 heeft de raad besloten het beheer van de Horizonscholen aan stichting OOG en SKBO (inmiddels SAAM) over te dragen. Hieraan lag een overdrachtsdocument ten grondslag dat is opgesteld in samenwerking met alle gebruikers van de huidige Horizonscholen. Tijdens de implementatie daarvan waren er zorgen over de planning, de kosten van aanpassingen van de gebouwen en over de exploitatielasten van de gebouwen. Hier is veelvuldig over gesproken met de toenmalige schoolbesturen. Uiteindelijk heeft het college in juni 2018 een besluit genomen, na akkoord van de Raad van toezicht van stichting SAAM. Daarbij hebben we een compromis gevonden tussen de wens van stichting SAAM om de gebouwen zelf te beheren en onze wens om alle schoolbesturen gelijk te behandelen. Het compromis leidt ertoe dat horizonschool Noorderlicht een MFA wordt. In deze MFA voeren SAAM en wij gezamenlijk het onderhoud en beheer uit. Alle andere horizonscholen worden vanaf 1 januari 2019 reguliere schoolgebouwen. Bij deze gebouwen is SAAM verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud.</p> <p>Een deel van de structurele kosten die hiermee gepaard gaan is bekend. Er is ook besloten tot verbouwingen die nog financieel doorgerekend moeten worden.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>We verwachten meer duidelijkheid in het eerste kwartaal van 2019.</p>				
Wachtgeld wethouders	I	838	30%	251
<p><i>Risico</i></p> <p>In 2022 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). Voor de voormalige wethouders hebben we een voorziening wachtgeld wethouders. Voor de zittende wethouders is niet in te schatten of ze aanspraak gaan maken op het wachtgeld. Als ze aanspraak maken kunnen we niet met een redelijke mate van zekerheid het bedrag schatten. Daarom is een directe storting in de voorziening wachtgeld wethouders niet toegestaan. Als compensatie voor deze onzekere toekomstige wachtgeldverplichtingen wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 in de bestemmingsreserve wachtgeld wethouders gestort.</p> <p>De maximale wachtgeldverplichting van de huidige vijf wethouders bedraagt circa € 1,25 miljoen. Bij het daadwerkelijk ontstaan van de wachtgeldverplichting zal moeten blijken of de reserve wachtgeld wethouders volstaat voor het aanvullen van de voorziening wachtgeld wethouders. Eind 2022 zit er naar verwachting € 412.000 in de reserve wachtgeld wethouders.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 gestort in de reserve wachtgeld wethouders. Indien de jaarlijkse storting niet voldoende is dan wordt het tekort eenmalig aangevuld in het jaar waarin het zich voordoet.</p>				

4 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I ⁵	Impact	Kans	Benodigde weerstandscapaciteit
Begraven	S	75	80%	60
<p><i>Risico</i></p> <p>De kostendekkendheid van de activiteit begraven staat ernstig onder druk. Dit wordt veroorzaakt door teruglopende inkomsten als gevolg van een daling van het aantal begrafenissen. Steeds meer mensen kiezen voor een alternatief (cremeren). Dit is een landelijk tendens.</p> <p>Verder neemt het aantal verlengingen voor huur en onderhoud van begraven af. Dit heeft ook een nadelig effect. Het tekort wordt verder vergroot doordat nabestaande niet altijd kiezen om de asverstrooiing te laten plaatsvinden op de begraafplaats Hoogen Heuvel. Men kiest steeds vaker voor alternatieve locaties die passen bij de overledene. Daarnaast zien we het aantal sociale begrafenissen toenemen. De kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>De definitieve cijfers nemen we op in het beheer- en beleidsplan Begraven. In de plannen worden ook voorstellen opgenomen om het tekort terug te dringen.</p>				
Heesch West	I	PM	50%	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>De gemeente Bernheze, 's-Hertogenbosch en Oss hebben, samen met de provincie Noord-Brabant als mede-opdrachtgever, een masterplan opgesteld voor een bedrijventerrein dat uiteindelijk 76 hectare kan worden. Er zal een gefaseerde ontwikkeling plaatsvinden.</p> <p>In eerste instantie wordt 50 hectare ontwikkelt met een verdeling van 30 hectare voor zeer grootschalige logistiek en 20 hectare voor andere vormen van ruimte-extensieve bedrijvigheid. De circa 30 hectare wordt doorgeschoven naar een tweede fase. Op grond hiervan is bij de grondexploitatieberekening 26 hectare afgewaardeerd naar agrarische grondwaarde van € 6 per vierkante meter. Het verwachte verlies van Heesch West bedraagt eind 2028 € 43,7 miljoen (eindwaarde). De deelnemende gemeenten hebben hiervoor een verliesvoorziening van € 43,7 miljoen gevormd. Onze verliesvoorziening bedraagt € 13,1 miljoen (30% aandeel). De boekwaarde per 31-12-2017 van Heesch West is ongeveer € 67 miljoen (gezamenlijke boekwaarden bij de gemeenten).</p> <p>De exploitatieberekening bevat risico's op het gebied van rente-ontwikkelingen, gronduitgifte tempo, grondprijzen en kostenstijgingen.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Aanvullend op de verliesvoorziening hebben we ook een risicoreserve Heesch West van € 2,0 miljoen per 31 december 2017. Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening opnieuw geactualiseerd.</p>				

⁵ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I ⁶	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Planschade claim Hofmans	I	PM	100%	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>Naar aanleiding van een tussenuitspraak van de rechtbank van 17 augustus 2017 hebben burgemeester en wethouders op 14 november 2017 besloten om een planschadevergoeding van € 109.200 toe te kennen aan Exploitatiemaatschappij "De Voorste Heide B.V.". Op 19 juni 2018 heeft de rechtbank de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) benoemd om advies uit te brengen. Dit is een onafhankelijke en onpartijdige deskundige, die de bestuursrechter adviseert over geschillen op het gebied van het fysieke leefmilieu. De StAB schakelt eigen expertise in om dit advies uit te kunnen brengen. Vooralnog is een schatting van de definitieve uitspraak en het uit te betalen bedrag niet te geven. Tot die tijd houden we het bedrag van de tussenuitspraak aan.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>De uiteindelijke uitspraak van de rechtbank zou kunnen leiden tot een ander bedrag aan planschadevergoeding. We zullen het college dan zo snel mogelijk in een voorstel informeren over de omvang van de kosten.</p>				

3. Vervallen risico's

De volgende risico's die in de jaarrekening 2017 nog naar voren kwamen zijn nu vervallen.

Risico	Actie
Wmo dagbesteding/begeleiding eigen bijdrage	De lagere inkomsten uit de eigen bijdrage WMO zijn als 3O-ontwikkeling verwerkt in deze programmabegroting en toegelicht bij programma 1.
Aanbesteding huishoudelijke hulp	We verwachten het aanbestedingsnadeel op te kunnen vangen in de bestaande budgetten. Het risico op volumegroei blijft aanwezig. Hiervoor is in deze programmabegroting een afzonderlijk risico opgenomen.
WMO dagbesteding/begeleiding	De verwachte tekorten op WMO begeleiding zijn als 3O-ontwikkeling verwerkt in deze programmabegroting en toegelicht bij programma 1.
Omgevingsdienst Brabant-Noord	De stijgende tarieven van de omgevingsdienst zijn als 3O-ontwikkeling verwerkt in deze programmabegroting en toegelicht bij programma 5.
Stijgende prijzen door aantrekkende markt	Dit risico is in deze begroting verwerkt in de budgetten op alle programma's
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR)	Voor de ABR is op basis van de nieuwe risico-systematiek een nieuw minimum bedrag vastgesteld. De ABR is op dit moment binnen deze nieuwe systematiek van voldoende omvang om de risico's binnen het grondbedrijf op te vangen. Voor een verdere toelichting zie de paragraaf grondbeleid.
Vervanging openbare ruimte	De opgave voor de vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte als gevolg van toenemend verouderd areaal is in deze programmabegroting als 3O-ontwikkeling verwerkt en toegelicht bij programma 5.

⁶ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

4. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.

De onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte waarmee onze OZB opbrengsten moeten stijgen om op een zogenaamd "redelijk peil OZB" uit te komen. Dit "redelijk peil" is gebaseerd op het tarief wat een gemeente moet hebben voor de toelating tot 1 artikel 12 (extra financiële steun vanuit het gemeentefonds).

De onbenutte belastingcapaciteit voor het jaar 2019 bedraagt € 3,4 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de extra tariefstijging van 5% in 2019.

De post onvoorzien (€ 300.000) is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet bekleemde bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

- algemene vrije reserve en de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf

De noodzakelijke omvang van de algemene vrije reserve is vastgesteld op 10% van de algemene uitkering.

Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- zijn de belangrijkste risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen zijn er al genomen om risico's te beperken?
- welke risico's zijn nog niet afgedekt?

Naar verwachting zijn de belangrijkste risico's voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico's hebben we ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico's die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals Heesch-West, hebben we in beeld gebracht. Hiervoor hebben we bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en deels dekkingsmiddelen gereserveerd. Daarnaast hebben we risico's geïdentificeerd waarvan we het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid kunnen bepalen. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.

Uitgaande van de norm van 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 17 miljoen te zijn (per 1 januari 2019). Hierbij is rekening gehouden met de stijging van de algemene uitkering door positieve accessen.

De algemene vrije reserve bedraagt per 1 januari 2019 naar verwachting € 18,5 miljoen.

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf is nodig om conjuncturele en projectrisico's op te vangen. Vertraging in de uitgifte van gronden door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. Specifieke risico's per project zijn bijvoorbeeld lagere marktprijzen, kosten bodemsaneringen etc. We stellen voor om de methode van risico-inschatting voor het grondbedrijf in 2018 te vernieuwen. Dat is nodig omdat we met het gewijzigde BBV in de grondexploitaties geen ruimte meer mogen reserveren om risico's op te vangen (post onvoorzien). Daarnaast schrijft de BBV een versnelde winstuitkering voor uit grondcomplexen. Dit betekent in zijn algemeenheid het risico dat op een bepaald moment te veel winst is genomen. Deze risico's moeten we nu binnen de ABR opvangen.

Op basis van deze aangepaste methodiek bedraagt het minimale niveau van de ABR per 1-1-2019 € 6,8 miljoen. De verwachte stand per 1-1-2019 is € 11,4 miljoen.

- niet bekleemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geoormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico's als die zich voordoen.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico's als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

- stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit (per 1-1-2019) in afgeronde bedragen:

	bedragen in euro's
Structurele weerstandscapaciteit	Bedrag
Onbenutte belastingcapaciteit	3.400.000
Post onvoorzien	<u>300.000</u>
Totaal	4.700.000
Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2017)	
Algemene reserve	18.500.000
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	11.400.000
Niet bekleemde bestemmingsreserves	33.819.000
Stille reserves	PM
Totaal	63.719.000

5. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in het jaarverslag. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daarna lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	46,22%	44,39%	37,90	54,05%	54,500%	53,15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	32,17%	30,23%	25,12%	40,32%	41,04%	39,94%
Solvabiliteitsratio	36,55%	38,68%	38,76%	35,12%	35,57%	35,80%
Structurele exploitatieruimte	2,87%	0,29%	1,72%	1,87%	1,85%	1,72%
Grondexploitatie	16,87%	21,12%	16,29%	17,90%	17,96%	18,02%
Belastingcapaciteit	94,06%	95,01%	96,97%	96,97%	96,97%	96,97%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat onze financiële positie gezond is.

De netto schuldquotes en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten neemt de komende jaren toe. Dit komt vooral door geplande grote investeringen. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.

De structurele exploitatieruimte is positief. Dit betekent dat we structurele tegenvallers kunnen opvangen. Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico's in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het Najaarsbericht zijn daarvoor betere instrumenten.

Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% ligt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuld omvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden. Het percentage is dit jaar verbeterd doordat we veel langlopende schulden hebben afgelost.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote. Het percentage is dit jaar verbeterd doordat we veel langlopende schulden hebben afgelost.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte om structurele tegenvallers op te vangen.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden. Door de BBV-wijziging is de systematiek van winstneming vanaf 2017 aangepast. Hierdoor neemt de boekwaarde komende jaren af.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.